

Tolkamer van drukke grenspost tot slaapstadje

Daar waar de Rijn Nederland binnenkomt ligt het natuurgebied de Gelderse Poort. Deze naam kreeg dit gebied niet voor niets want aan de linkeroever liggen de Duitse uiterwaarden en rechts ligt het Gelderse stadje Tolkamer dat lange tijd een zeer drukbezochte grenspost was. Geen enkel schip vaarde voorbij zonder zich te melden bij de douane of marechaussee. De middenstand van Tolkamer bloeide want tijdens het wachten op de juiste inklarings- of uitvoerpapieren werd menig borrel gedronken en vele zaken geregeld.

Tol heffen door de eeuwen heen

Al vele eeuwen lang wordt er op diverse wijzen en plaatsen tol geheven. Zowel Lucas als Mattheus maken in de Bijbel al melding van een tollenaar die zich samen met een farizeeër naar God begeeft. De tollenaar is zeer schuldbewust want hij int immers geld van zijn landgenoten voor de Romeinse bezetters. Het geld wordt gebruikt om de Romeinse legers te bewapenen en te voeden. Ook in latere eeuwen worden tolgelden vaak benut als bestemmingsbelasting voor het onderhoud van bruggen of waterwegen.

In de vroegste nederzettingen was nauwelijks sprake van handel met andere nederzettingen. De gemeenschappen waren aanvankelijk zelfvoorzienend, pas met de groei van de bevolking kwamen er tekorten dan wel overschotten van bepaalde goederen. Er ontstond ruilhandel. De producten werden over steeds grotere afstanden verhandeld waarbij waterwegen een grote rol speelden. Later gingen ook overzeese gebieden handelsbetrekkingen aan en werd de handel wereldwijd.

De overheid bemoeide zich al vroeg met het handelsverkeer en zag hierin een belangrijke bron van inkomsten. Het verlenen van tolrechten aan een stad bleek al snel een lucratieve aangelegenheid. Daar waar veel handelsverkeer plaatsvond mocht tol worden geheven. Deels als extra inkomstenbron voor de overheid, deels als onderdeel van de handelspolitiek. In de 10e, 11e en 12e eeuwen krijgen veel steden stadsrechten en tevens de rechten tol te heffen.

Al in de 13e eeuw is er een tolhuis op de plaats waar nu Tolkamer is. Verschillende keren veranderde de loop van de Rijn en werden er nieuwe tolhuizen gebouwd. Pas in de 18e eeuw ontwikkelt zich een echt dorp rondom het tolhuis. Het tolhuis, zoals nu nog te zien is, werd in 1904 gebouwd. Vele eeuwen lang werden alle schepen op deze grenspost gecontroleerd en de goederen belast. De wachttijd werd doorgebracht in een van de vele café's aan de kade.

Vanaf de jaren vijftig verandert de wijze van controleren door de douane drastisch en dat heeft grote gevolgen voor de grensposten. Slecht een enkele schipper is nu nog verplicht aan wal te gaan en de levendige grensposten zien hun klandizie zienderogen teruglopen. Wanneer in de tachtiger jaren de grenzen definitief worden geslecht is er geen hoop meer voor Tolkamer en andere plaatsen die bloeiden dankzij het tol heffen van weleer.

Van tolhuis tot luxe hotel

Veel oude grensposten staan al tientallen jaren leeg en zien er troosteloos uit. Een nieuwe bestemming is dikwijls 'nog' niet gevonden. De locatie, vaak 'in the middle of nowhere', is hiervoor niet zelden de belangrijkste oorzaak.

In Tolkamer is dat anders opgelost. Hier is het oude tolhuis omgetoverd tot een luxe hotel waar je niet om het verleden heen kunt. De scheepvaart is nog overal aanwezig. De kamers met uitzicht op de Rijn plaatsen je midden in de scheepvaart van de huidige tijd. De schippers hebben geen tijd meer voor een borrel in het plaatselijke café, de hotelgasten hopelijk nog wel. Tolkamer richt zich nu op de toerist, de pleziervaart en de dagjesmensen.

Hermes en Mercurius goden van handelaars en kooplieden

Zonder handel over de grenzen was er geen tolhuis nodig, deze twee zaken waren ooit onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ook Hermes en Mercurius hadden en hebben iets met het ruilen van goederen van doen. Hermes is de Griekse god van de reizigers, kooplieden en handel en Mercurius is de Romeinse variant. Vandaar dat deze namen zo nu en dan opduiken in de geschiedenis van de Kamers van Koophandel.

De Kamer van Koophandel is de overheidsinstelling die de handel in Nederland bevordert en die we

overgehouden hebben aan de Franse periode. Want pas in de 19e eeuw werden er naar Frans voorbeeld Comit es van Koophandel en Zeevaart opgericht.